

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontfemen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

KRUISWEG VAN EEN NON

Toneelspel in 3 bedrijven

door

Peter de Kemel

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
2016
Nr. 2176

PERSONAGES

7 dames - 1 heer

Anna Mertens (soeur Maria)

Mevrouw Mertens, haar moeder

Mere superieure, priores

Zuster (soeur) Genoveva, novicenmeesteres

Zuster (soeur) Agnes

Dokter

Zuster (soeur) Appolonia

Zuster (soeur) Augustina

Het stuk speelt zich af in een slotklooster anno 1920.

De scène is verdeeld in drie speelplateau's. Achteraan in het midden de spreekkamer. Links vooraan het bureau van de prioeres en rechts vooraan de cel van Anna. (De cel van Anna wordt eveneens gebruikt als cel van zuster Agnes). De ondergrond van de speelplateau's is een houten plankenvloer. Alle wanden zijn wit. In alle speelplateau's hangt een massief houten kruisbeeld aan de muur.

De spreekkamer

Is verdeeld in twee ruimten die van elkaar worden gescheiden door een houten rasterwerk. Achteraan in de middenwand zit een deur, eveneens in rastervorm. De achterwand is zonder opening. In de rechterwand van de spreekkamer zit in de achterhoek een houten deur die naar het klooster gaat. In de linkerwand van de spreekkamer zit in de achterhoek eveneens een houten deur die naar de ingang van het klooster gaat. Links en rechts van de raster staat een stoel.

Bureel van de prioeres

Bestaat enkel uit een linkerwand en een deel achterwand. Het andere deel achterwand en de rechtse wand zijn denkbeeldig. In de linkerwand zit een raam, in de achterwand een massief houten deur. In het bureel staat een massief houten bureau, achter het bureau een vrij luxueuze stoel. Voor het bureau drie massief houten stoelen.

De cel van Anna

Bestaat enkel uit een rechterwand en een deel achterwand. Het andere deel achterwand en de linkse wand zijn denkbeeldig. In de rechterwand zit een raam, in de achterwand een massief houten deur. Een klein tafeltje met een stoel. Twee kleine schraagjes met daarop een plank en een strozak wordt gebruikt als bed.

E E R S T E B E D R I J F

Ie Tafereel

Spreekkamer van de karmel.

(Anna staat met een koffertje in haar hand samen met haar moeder te wachten in de spreekkamer. Even later komt de priores, de andere kant van de tralies, de spreekkamer binnen. Ze draagt een zwarte, doorzichtige sluier voor haar gezicht.)

PRIORES : Mevrouw Mertens. Anna.

MEVROUW MERTENS : Mère Supérieure.

PRIORES : De veel besproken en lang verwachte dag is eindelijk aangebroken. Hoe maak je het, Anna ?

ANNA : *(heel stilletjes)* Goed. Dank u, Mère Supérieure.

PRIORES : Je lijkt me wat aangeslagen, Anna.

MEVROUW MERTENS : Dat komt beslist door het definitieve afscheid, Mère Supérieure. De dag was lang van te voren bepaald. Maar als de dag er eenmaal is, wordt je toch onwennig. Mijn man vraagt om hem te excuseren. Hij kon de kracht niet vinden om hier afscheid te nemen van Anna.

PRIORES : Het is geen afscheid voor altijd. De karmelregels laten ons immers toe op bepaalde dagen de deur te openen voor familiebezoek.

MEVROUW MERTENS : Toch kan dit niet wegnemen dat er een zekere afstand ontstaat.

PRIORES : Anna trekt zicht uit het actieve leven terug om een contemplatief leven te gaan leiden. Een leven van gebed, ten dienste van de Heer. De liefde die ze van de Heer zal terug krijgen, zal ook u verblijden en zal de afstand draaglijk maken.

MEVROUW MERTENS : Bent u er nog steeds van overtuigd dat Anna het leven binnen vier kloostermuren aankan?

PRIORES : Mevrouw Mertens, denk niet dat wij hier als gevangenen leven. Zelfs binnen onze kloostermuren is er ruimte en bewegingsvrijheid genoeg opdat alle zusters het hier naar hun zin zouden hebben. Zelfs binnen deze kloostermuren is het mogelijk om vreugde, blijdschap te ervaren. Onze karmel kan rekenen op een bijzondere genade van de Heer, mevrouw Mertens. Sinds ons ontstaan zijn we gespaard gebleven van meisjes, die om welke reden dan ook, uitgetreden zijn. Ook Anna zal zich leren aanpassen aan het leven van een slotzuster. Anna zal hier net als de andere zusters gelukkig worden.

MEVROUW MERTENS : Ik durf het u eerlijk bekennen. Mijn man was eerder tegen een intrede van Anna in een slotklooster. Ik heb hem weten te overtuigen. Het is nu eenmaal de gewoonte dat in ieder diepchristelijk gezin een kloosterzuster geboren wordt.

PRIORES : Twijfel niet aan Anna haar roeping, mevrouw Mertens. Als de drang er is om Anna hierheen te brengen voor een leven ten dienste van de Heer, kan dit alleen de wil van God zijn.

MEVROUW MERTENS : Anna wil...

PRIORES : Wees er zeker van dat God diegenen dicht bij Hem laat leven die Hij uitverkoren heeft. Anna dient hier verheugd om te zijn.

MEVROUW MERTENS : Mijn man vraagt indien Anna...

PRIORES : Mevrouw Mertens?

MEVROUW MERTENS : Indien Anna het hier absoluut niet naar haar zin heeft of de karmel haar dan terug laat gaan.

PRIORES : U en uw man hoeven zich geen zorgen te maken, mevrouw Mertens. Anna zal het hier naar haar zin hebben. Onze karmel beschikt over de ideale zusters om Anna op te leiden tot een dienende zuster van de Heer. Kom Anna, het wordt de hoogste tijd. *(ze opent de traliedeuren)*

ANNA : Ik denk dat ik niet geschikt ben voor dit soort leven.

MEVROUW MERTENS : Anna?

PRIORES : Laat u niet afschrikken, mevrouw Mertens. Dit is een veel voorkomende reactie. Hoe men ook naar een leven geheel aan Christus gewijd verlangt, toch durft men op het ultieme moment nog wel eens twijfelen. Kom, Anna, laten we de medezusters hun geduld niet langer op de proef stellen.

ANNA : Ik denk dat ik niet geschikt ben voor dit soort leven.

PRIORES : *(met aandrang)* Anna.

MEVROUW MERTENS : Ga nu, Anna, Mère Supérieure verzekert ons dat je het hier naar je zin zal hebben. Als blijkt dat je het niet aankan, komen vader en ik je terughalen.

ANNA : Laat me hier niet achter. *(fluisterend)* Alsjeblieft.

PRIORES : *(met aandrang)* Anna.

ANNA : Heb je het niet gehoord, moeder? Velen zijn binnen gegaan, niemand is terug buiten gekomen.

PRIORES : *(met aandrang)* Anna, laat ons niet langer wachten.

MEVROUW MERTENS : Als blijkt dat Anna...

PRIORES : U kan gerust zijn, mevrouw Mertens. Anna wordt bij ons een gelukkige vrouw. U twijfelt toch niet aan de goedheid van God. God zou niet toelaten dat mensen die niets voor Hem voelen, zo dicht bij Hem komen leven. De eerste zondag van volgende maand kan u Anna komen opzoeken. Ga nu, mevrouw Mertens, maak het afscheid niet onnodig langer en pijnlijker. Moge God vreugde brengen in uw gezin. Je medezusters wachten, Anna.
(Anna gaat schoorvoetend het deel achter de tralies binnen. De priores sluit de traliedeur terug af. Opent de deur die naar het klooster leidt, blijft aan de deuropening staan en kijkt naar Anna) Kom, Anna. *(Anna gaat naar de deur, kijkt nog even om naar haar moeder.)*

Licht fade weg

IIe Tafereel

Cel Anna

(De priores en Anna staan in de cel van Anna. De sluier van de priores is verdwenen.)

PRIORES : Ik begrijp dat het afscheid je zwaar valt. Maar laat pijn in je hart plaats maken voor vreugde. Vreugde omdat je de Heer van zo nabij mag dienen. Laat dit geen lijdensweg voor je worden. Laat ons toe alle wereldse gedachten bij je te verbannen en ze te vervangen door één en al liefde voor Christus. Probeer in deze overgang niet opstandig te zijn. Zorg ervoor dat we je wil niet hoeven te breken.

ANNA : Ik... *(kijkt naar priores)*

PRIORES : Kijk me nooit aan, Anna. Kijk een medezuster nooit recht in de ogen. Zoek nooit contact met je medezusters. Je bent hier niet voor vriendschappelijke omgang met je medezusters, maar voor Christus. Sla je ogen neer. Wees nederig.

ANNA : *(kijkt naar de grond.)*

PRIORES : De eerste maanden van je aanwezigheid hier, zullen gekenmerkt worden door een leerproces. De leer van de karmel. De wetten van de karmel. Het huishoudelijk reglement waar iedere medezuster zich dient aan te houden. Je cel, Anna. Dit wordt vanaf nu je nieuwe thuishaven. Alle cellen in deze karmel zijn gelijk. Klein. Sober. Ze zorgen ervoor dat je niet afgeleid wordt wanneer je mediteert met de Heer. Alle cellen zijn gelijk, Anna. Je hoeft dus niks te gaan zoeken bij je medezusters. In de cel gaan bij één van je medezusters is verboden. Het zou tot ongewenste intimiteiten kunnen leiden. Intimiteiten die intieme

gevoelens kunnen losmaken waardoor het leven binnen deze kloostermuren ondraaglijk, onmogelijk wordt. Cel acht, Anna, onthoud het. Het wordt tijd dat je je wereldse kleren ruilt voor je novicenkleed. Hier gaat het om gelijkheid. Leven in eenvoud voor de Heer.

ANNA : *(blijft gewoon staan.)*

PRIORES : Trek je kleren uit, Anna. Je hoeft je niet te schamen. Je kan me vertrouwen. In een karmel is het niet toegestaan geheimen te hebben.

ANNA : *(trekt haar kleren uit en trekt een zeer eenvoudige jurk aan die op haar bed ligt.)*

PRIORES : Geheimen moet je delen met je medezusters. Je hoort mij als overste in te lichten over je problemen, je gemoedstoestand. Ik wil alles van je weten. Heb je me begrepen, Anna?

ANNA : *(kijkt half op naar de priores en knikt.)*

PRIORES : Ik weet dat jij je aan die regels zal houden, Anna. Ik ben ervan overtuigd dat ik voor jou geen strafmaatregelen zal moeten uitschrijven. Je zal je hier snel aanpassen, nietwaar, Anna?

ANNA : *(reageert niet.)*

PRIORES : Anna?

ANNA : *(kijkt terug half op en knikt.)*
(Licht fade weg)

III Tafereel

Bureel priores)

*(De priores zit achter haar bureau, Anna voor bureau.
De novicenmeesteres komt het bureel binnen.)*

NOVICENMEESTERES : *(maakt een kleine buiging met het hoofd als groet naar de priores)* Mère Supérieure.

PRIORES : Ik stel je graag onze nieuwe medezuster, Anna, even voor. Ze is pas gearriveerd. Ik hoop dat je haar

zal bijstaan in haar overgangperiode van werelds jong meisje naar jonge slotzuster. Ik wil dat je haar de tijd laat om zich aan te passen. Vandaag hoeft Anna nog niet actief deel te nemen aan de lessen. Het wordt haar toegestaan de lessen te volgen zonder al antwoorden te moeten geven op vragen. *(Het luiden van een klein klokje, bel aan de ingang van de karmel, breekt het gesprek af. De prioeres staat op, tot Anna.)* Voor ik naar de spreekkamer ga, wens ik je een gouden noviceregel mee te geven. De novicenmeesteres weet het altijd beter dan de novicen. Denk eraan. Bij ons wordt iedereen aanvaard met zijn gaven en zijn gebreken. Aanvaard en je zal aanvaard worden. *(ze verlaat haar bureau)*

NOVICENMEESTERES : *(maakt opnieuw een kleine hoofdbuiging)*
Mère Supérieure. *(ze neemt plaats voor het bureau, naast Anna)* Wel, Anna, je bent hier nieuw. Je hoeft vandaag nog op mijn vragen niet te antwoorden. Maar misschien kunnen we wel even kennismaken. Ik ben je novicenmeesteres, Soeur Genoveva. Ieder van ons ruilt bij het binnenkomen van de karmel zijn eigen naam voor een kloosternaam. Voor ons wordt jij soeur Maria van het H. Aanschijn. Kortweg, soeur Maria. Misschien kan soeur Maria even kort vertellen wat ze kwijt wil over zichzelf.

ANNA : Ik ben Anna Mertens, achttien... Ik kom uit Aalst. Ik ben naar de karmel gekomen omdat de traditie... Omdat ik roeping voel. Omdat ik wil leven voor de verrezen Christus.

NOVICENMEESTERES : Nog iets?

ANNA : *(schudt van nee.)*

NOVICENMEESTERES : Wie wil leven voor de verrezen Christus kan zich thuisvoelen tussen ons. Je lijkt me wat neerslachtig, Soeur Maria. Als je problemen hebt kan je me gerust in vertrouwen nemen. ... Soeur Maria?

ANNA : *(schudt van "nee".)*

NOVICENMEESTERES : Vertel me wat er in je omgaat, soeur Maria. Ik heb tientallen novicen begeleid tot aan hun professie. Ik kan dwars door ze heen kijken. Ik zie dat er iets hapert. Wat je me vertelt kan tussen ons blijven.

ANNA : De karmelregels laten niet toe dat er geheimen zijn tussen twee zusters.

NOVICENMEESTERES : Ik ben geen gewone medezuster, soeur Maria. Ik ben je novicenmeesteres. Je kan me als je moeder beschouwen. Ik kan je...

ANNA : *(kijkt novicenmeesteres recht in de ogen)* Mijn moeder woont buiten deze kloostermuren.

(Licht fade weg)

IVe Tafereel

Cel Agnes

(Anna opent de celdeur van Agnes. Agnes zit op haar bed en leest een brief. Ze steekt de brief weg in haar kleeid als ze Anna bemerkt.)

ANNA : Geheimschrijverij?

ZUSTER AGNES : Het is verboden in de cel van je medezusters te komen.

ANNA : Het is verboden geheimbrieven te schrijven. Regels zijn er om overtreden te worden.

ZUSTER AGNES : Waarom kom je hier?

ANNA : Ik wou met iemand praten. Ik kan het niet aan alleen in die cel te zitten.

ZUSTER AGNES : Ik wil niet gestraft worden omdat jij het niet aankan alleen in je cel te zitten en vindt dat regels er zijn om overtreden te worden.

ANNA : Mère Supérieure heeft opdracht gegeven aan alle novicen me bij te staan in mijn overgangsperiode.

ZUSTER AGNES : Mère Supérieure heeft al meer zaken toegestaan die ze achteraf bleek vergeten te zijn.

ANNA : Wat bedoel je?

ZUSTER AGNES : Bepaalde zaken moet je zelf ervaren. Wat is je probleem?

ANNA : Hoe ik hier uit raak.

ZUSTER AGNES : Dan kan niemand hier je helpen. Mère Supérieure...

ANNA : Maak je zin gerust af.

ZUSTER AGNES : Als dat je plannen zijn zal je er alleen voor staan. Mère Supérieure zal nooit toelaten dat je uittreedt. Staak je strijd en leg je er bij neer dat je vanaf nu door het leven zal gaan als een slotzuster. Je zal sterven als soeur Maria van het Heilig Aanschijn.

ANNA : Noem me nooit meer zo. Ik zal die naam nooit accepteren. Ik zal voor altijd Anna Mertens blijven.

ZUSTER AGNES : Je denkt dat je anders bent dan sommige novicen. Is best mogelijk. Maar Mère Supérieure zal je daarom niet anders behandelen. Waar het bij haar om gaat is het aantal slotzusters op peil houden. En daar komen de gesloten poorten van dit klooster haar goed bij van pas.

ANNA : Vertel me wat je weet over Mère Supérieure en dit klooster.

ZUSTER AGNES : Dat zal je zelf moeten ervaren, Anna. Ieder van ons verwerkt het op zijn manier. Het resultaat zal bij ons allemaal hetzelfde zijn. We zullen sterven als slotzuster.

ANNA : Wat bedoelde je met: je denkt dat je anders bent dan sommige novicen? Heb ik het bij het rechte eind als ik denk dat jij hier net als ik tegen je zin bent?

(De klok luidt voor het avondgebed.)

ZUSTER AGNES : De klok luidt voor het avondgebed. Wie te laat komt, wordt gestraft. We moeten gaan nu. *(Ze wil haar cel verlaten. Anna gaat voor haar in de deur-opening staan.)*

ANNA : Ik laat je niet los voor je me verteld hebt wat me hier te wachten staat. Ik kom je vannacht opzoeken en zal pas je cel verlaten als je me antwoorden gegeven hebt op mijn vragen.

(Terwijl ze elkaar aankijken fade licht weg)

T W E E D E B E D R I J F

Ie Tafereel

Bureau priores

*(Anna staat aan de deur van het bureau van de priores.
Prioires zit achter haar bureau.)*

PRIORES : Ga zitten, soeur Maria.

ANNA : *(gaat naar stoel recht tegenover priores. Voor ze gaat zitten.)* Dank u, Mère Supérieure.

PRIORES : Soeur Maria, ik heb je laten roepen omdat ik denk dat wij maar eens moeten praten. Je bent nu een aantal weken in onze gemeenschap en ik denk dat de tijd rijp is om, zoals de zaken er nu voor staan, eens één en ander te evalueren. Je kan wellicht denken waarom je hier bent?

ANNA : *(antwoordt niet)*

PRIORES : Soeur Maria?

ANNA : Ik zal wel fouten gemaakt hebben.

PRIORES : Of je hebt fouten gemaakt, of je hebt fouten willen maken. Het is de doodnormaalste zaak dat, wanneer een meisje een slotklooster binnen komt, ze dan niet meteen alle vaardigheden onder de knie heeft. Dat hebben we ook nog nooit verwacht van een novice. Wat we wel van haar verwachten is dat ze voor die vaardigheden open staat. Dat ze ons toelaat een volwaardige slotzuster van haar te maken. Niet dat ze zich moedwillig niet aanpast en vrij opstandig is. Soeur Maria?

ANNA : Ik ben me niet bewust van mijn fouten. Als ik fouten gemaakt heb, komt het misschien door het feit dat ik niet geschikt ben om...

PRIORES : Bespaar je de moeite om je zin af te maken, soeur Maria. Ik doorzie de doordachtheid en de bijbedoeling

van wat je me probeert duidelijk te maken. We hadden het over hoe je op de kortst mogelijke tijd tot een volmaakte slotzuster kan uitgroeien. Ik neem aan dat je het met bepaalde zaken moeilijk hebt, dat we bepaalde zaken niet van vandaag op morgen van je kunnen verlangen. Maar ik neem aan dat je het "Onze Vader" en het "Wees Gegroet" moeiteloos uit het hoofd kent en het zou kunnen meebidden als je dat zelf wil. Ik heb moeten vaststellen dat dit echter niet het geval is.

ANNA : U houdt me in de gaten.

PRIORES : Misschien is dat wel de taak van een overste, soeur Maria. Ik kan me niet van de indruk ontdoen dat je je er nog niet bij neergelegd hebt dat je uitverkoren bent om slotzuster te worden.

ANNA : Ik ben niet geschikt om slotzuster te worden. Mijn lichaam en geest aanvaarden niet dat ik voor de rest van mijn leven tussen vier muren moet leven.

PRIORES : Ik denk dat je jezelf de tijd niet gunt om je aan te passen. Om een aantal wereldse gewoontes bij je te laten vervagen.

ANNA : Mijn geest aanvaardt niet dat alle wereldse gewoontes bij me weggenomen worden. Ik wil net als ieder ander gezond jong meisje van het leven kunnen genieten. Ik wil kunnen doen en laten waar ik zin in heb. Niet tussen deze muren alles zonder nadenken moeten aanvaarden.

PRIORES : Je bent uitverkoren om slotzuster te worden. Het leven van een slotzuster bestaat nu eenmaal uit het opofferen van zichzelf voor de verrezen Christus.

ANNA : Ik ben niet uitverkoren. Ik ben tegen wil en dank hierheen gebracht, omdat de traditie... een nietszeggende traditie het nu eenmaal wil.

PRIORES : Je bent te jong om bepaalde dingen te begrijpen. Je bent te jong om jezelf tenvolle te begrijpen.

ANNA : Ik verlang naar gezonde buitenlucht, naar familie, vrienden. Ik wil leven. Ik wil niet mijn ganse leven

opgesloten worden. Ik verlang ernaar om mijn vriend terug te zien. Zijn liefde te kunnen ervaren in plaats van de kilte van dit klooster.

PRIORES : Ik dacht dat we na dit gesprek een stuk dicht bij elkaar zouden komen te staan.

ANNA : Wij zullen nooit dicht bij elkaar komen te staan. Wij zijn uitersten van elkaar. Waarom laat u me niet gewoon gaan?

PRIORES : Omdat u uitverkoren bent om samen met onze gemeenschap dicht bij God te leven. Gods wil moeten we aanvaarden.

ANNA : Waarom gebruikt u steeds God om in al wat u denkt te volharden? Heeft God dan met u gepraat?

PRIORES : God hoeft niet rechtstreeks met me te praten. Tijdens het gebed geeft Hij me inzicht. Ik ben ervan overtuigd dat je een voortreffelijke slotzuster kan worden. Je wilskracht is sterk genoeg om, als je hem gebruikt, om te volharden, in je taak te slagen.

ANNA : Als God me uitverkoren heeft, waarom laat Hij dan toe dat ik mijn wilskracht gebruik om tegen deze nutteloze vorm van samenleving te protesteren?

PRIORES : Ik eis dat je een andere toon aanslaat. Je dient respect te hebben voor onze vorm van samenleving.

ANNA : Waarom kan u dan geen respect opbrengen voor mijn vorm waarin ik wil leven? Ik haat dit klooster. Ik haat dit klooster met zijn orde, zijn regels. Ik walg van het vele uren stil zitten op mijn knieën, van het schijnheilig gedoe alsof iedereen het hier naar haar zin heeft en haar hart vol vreugde zit.

PRIORES : Ik eis dat je je mond houdt. Dergelijke taal hoort niet thuis tussen deze gewijde muren. Je maakt het voor jezelf allemaal alleen maar een stuk moeilijker. Ik hoor duidelijk dat je de pijnlijke weg naar het worden van een volmaakte slotzuster verkiest boven de vreugde van het uitgroeien naar een volmaakt dienende zuster.

ANNA : Ik zal hier nooit vreugde kennen. Vandaag niet, morgen niet, nooit.

PRIORES : Ik denk er anders over, soeur Maria. Ik denk dat wij je bewegingsvrijheid binnen deze kloostermuren voor een stuk aan banden zullen moeten leggen. Banden die er moeten voor zorgen dat je rebellerende gedachten plaats maken voor nederigheid, vroomheid, de basis voor je slotzuster zijn.

ANNA : Bedoelt u dat u me, na alles wat ik je gezegd heb, niet laat gaan?

PRIORES : *(praat naast haar, ze antwoordt niet op haar vraag.)* We moeten aan de hand van een paar strafmaatregelen voorkomen dat je verder weg groeit van onze gemeenschap.

ANNA : Bedoelt u dat u me tegen al mijn gevoelens in hier wil houden?

PRIORES : Je zal de eerstvolgende drie dagen de lessen in het noviciaat niet bijwonen. Je dient je drie dagen op te sluiten in je cel om na te denken, om tot bezinning te komen en alle wereldse gedachten die nog bij je aanwezig zijn te verbannen.

ANNA : Waarom laat u me niet gaan? Dit klooster heeft me niets te bieden.

PRIORES : Het voorziene contact met je familie morgen komt te vervallen. In de toestand waarin je momenteel verkeert lijkt het me niet verstandig. Het zou tot scènes kunnen leiden die niet gepast zijn binnen deze muren.

ANNA : U wil me hier opsluiten. Waarom geeft u niet toe...

PRIORES : Je kan teruggaan naar je cel, soeur Maria.

ANNA : Waarom doet u me dit aan? Waarom laat u uw hart niet spreken?

PRIORES : Je kan teruggaan naar je cel, soeur Maria.

(Anna kijkt pal in ogen van priores)

(Licht fade weg)